

בעזר ש"ת

שיחות מלוה מלכה

מוצאי שבת קודש

פרשת בראשית

אור לראש חודש מרחשון תשפ"ז

בבית המדרש 'רבינו חנה' קאלאשיץ

בני ברק תובב"א

ישמח לב מבקשי השם

בס"ד מגישים אנו בזה

שיחות מלוה מלכה

ערוך ומסודר לטובת דורשי ומבקשי תורה וחסידות

ופונים אנו בזה בקריאה של חיבה
לאלפי 'משתתפי' המלוה מלכה בכל רחבי תבל
להיות שותפים לזכות את ישראל
וזכות התורה וזכות הצדיקים יגן בעדכם באלף המגן

החפצים לקחת חלק בזיכוי הרבים להעמיד בסיס איתן
אפשר לפנות להמיל של המערכת Bhagan111@gmail.com

או בטלפון של השיעורים

ארץ ישראל: 073-888-1889 | ארה"ב: 1-518-613-0137 | אנגלי: 020-8147-7102
ולחשאייר הודעה ברורה בשלוחה 6-1

כמו"כ אפשר לפנות

בארה"ק: 050-410-7962

בחו"ל: 00447432097989

פרנס הגליון – פרשת נח

נדבת

הרה"ח ר' שמחה בונם שווארטץ הי"ו

מאנטריאל

לזכר נשמת

הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע

בן רבי דוד יצחק ז"ל

נסתלק ז"ך מרחשון תשנ"ט

יה"ר שזכותו הגדול וזכות כל הצדיקים

יגיעו בעדו להתבודך בכל מילי דמיטב

י"ל

ע"י מערכת "באר הגן"

כל הזכויות שמורות

במוצאי שבת קודש פרשת בראשית, שהוא גם ראש חודש מרחשון, זכינו לסעודת מצוה כפולה: סעודת מלוה מלכה וסעודת ראש חודש.

הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אמר, כי רואים אנו את גודל חשיבותן של שתי סעודות אלו ממה שקבעו להן בשולחן ערוך סימנים מיוחדים בפני עצמן, סימן שי סימן שלם העוסק בסעודת מלוה מלכה, וסימן תכ"ד סימן שלם העוסק בסעודת ראש חודש. והרי לנו עד כמה חשובות הן שתי סעודות אלו, וכעת זכינו לקיים את שתיהן יחדיו.

-

ביום ג' מרחשון, חל יומא דהילולא של הרה"ק מרוזין זי"ע.

מובא בשו"ת מור ואהלות^א (סוף סי' י"א) 'שמעתי מפי איש נאמן ששמע מהרב הצדיק המפורסם רבי ישראל מרוזין נבג"מ, שרמז בפסוק (בראשית כח, יב) 'והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה', סל"ם נוט' ס'עודת ל'וית מ'לכה, מוצב ארצה - שאין העולם נוהרין בזה, אבל ראשו מגיע השמימה - כי מלאכי אלקים מלאכים של שבת עולים אז - ויורדים ב"ו נוט' ב'יום ו', ודפח"ח, ע"כ.

ג. חיברו הגאון רבי אליהו פוסק זצ"ל. הוא היה חסיד ראחמסטריווקא לפני כמאה שנה, ובהסכמה להספר מעיד עליו רבו הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זי"ע (בן הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל) אשר רב ועצום הוא בתורה.

סיפר הרה"ק הרמ"ח מסלונים זצ"ל מעשה נפלא באחד מחסידיו של הרה"ק רבי יצחק **מנעשכ"ז זי"ע**, שהיה רגיל לנסוע פעמים רבות להסתופף בצל רבו הקדוש. אותו חסיד לא זכה להיפקד בבנים במשך שנים רבות, עד שלעת זקנותו נתברך מפי רבו בן יחיד. שמחתו היתה גדולה עד מאוד, וכאשר התקרב בנו לגיל בר מצוה, גמר בדעתו שמיד לאחר הבר מצוה יתחיל לחפש עבורו שידוך, כדי שיזכה עוד בחייו להשתתף בשמחת נישואי בנו יחידו. אולם רבות מחשבות בלב איש. בתקופה שלפני הבר מצוה נחלה הבן במחלה מסוכנת רח"ל, ומצבו הלך והחמיר עד שהיה מוטל על ערש דווי, והרופאים כבר אמרו נואש לחייו ח"ו. האב, שהיה שבור ורצוץ, החליט לנסוע אל רבו הקדוש לנעשכ"ז, להזכיר לפניו את בנו ולבקש רחמים על חייו. ביום השישי הגיע לנעשכ"ז, ומיד נכנס אל הקודש פנימה והזכיר את מצבו החמור של בנו. אולם לפליאתו, הרבי לא בירכו כלל, אלא קרא לעומתו בקול: **"שבת! שבת! שבת!"**, ובכך פטרו לשלום.

-

יצא החסיד מלפני רבו בלב נשבר, מבלי להבין את פשר הדברים. הוא נכנס לבית המדרש והתפלל, וכך נכנסה שבת קודש. והנה, בליל שבת, בעת עריכת השולחן הטהור, היה מנהגו של הרה"ק מנעשכ"ז לרקוד לכבוד שבת קודש בהתלהבות עצומה. ולפתע ראו החסידים את אותו יהודי, אשר אך לפני שעות אחדות הגיע כשהוא שבור ורצוץ מחמת מצבו הנורא של בנו, והנה הוא רוקד בשמחה גדולה ובהתלהבות נפלאה, כאילו לא אירע לו דבר. אחד החסידים ניגש אליו ושאלו בתמיהה: לשמחה מה זו עושה? הלא באת לכאן מחמת צרה גדולה, ובנך מוטל בסכנת נפשות, ומהיכן לקחת שמחה גדולה כל כך? השיב לו החסיד: **בשעה שהרבי אמר לי בערב שבת "שבת, שבת, שבת", לא הבנתי את כוונתו. אולם עתה נזכרתי בדברי תורה ששמעתי מפיו לפני כחמש עשרה שנה, בענינה של שבת קודש, ועל פי הדברים הללו הבנתי מה רצה הרבי לרמז לי.** וכך אמר אז הרה"ק מנעשכ"ז זי"ע:

בפרשתנו - **פרשת בראשית**, לאחר שהרג קין את הבל אחיו, נאמר (ד, יא-יב): "ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך, כי תעבוד את האדמה לא תוסף תת כוחה לך, נע ונד תהיה בארץ".

ויש להבין מהו כפל הלשון "**נע ונד**", אלא, ביאר הרה"ק מנעשכ"ז, שנגזרו על קין שתי גזירות: "**נע**" - גלות ברוחניות, שלא יהיה לו יישוב הדעת, ודעתו תהיה נעה ונדה תמיד, ללא מנוחה ומרגוע. "**נד**" - גלות בגשמיות, שיהיה נודד ממקום למקום, ולא ימצא מנוחה בעולם.

-

ועל כך התאונן קין לפני הקב"ה (שם, יג-יד): "גדול עוני מנשוא. הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה, ומפניך אסתר, והייתי נע ונד בארץ, והיה כל מוצאי יהרגני". כלומר, אמר קין, הגזירה של "**הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה**" - שאהיה נודד ומטולטל בעולם הזה אכן קשה היא אולם עדיין אוכל לסובלה. אבל אם נוסף על כך יתקיים בי גם "**ומפניך אסתר**", שאהיה מרוחק מהקב"ה ולא תהיה לי תקומה ברוחניות, הרי אז "**והיה כל מוצאי יהרגני**" - כל קושי וכל צרה שיפגעו בי ישברו אותי לגמרי, ולא יהיה לי כח לעמוד בפניהם. שהרי דרכו של יהודי, שגם כאשר עוברים עליו קשיים וצרות רח"ל, הוא מתחזק באמונתו ובבטחונו בהשי"ת, ומכח זה יש לו היכולת לשאת את כל העובר עליו. אולם אם תינטל ממנו גם האפשרות להתחזק ברוחניות, כיצד יוכל לעמוד בכל הקשיים? והנה, הקב"ה המתק את גור דינו של קין, כמו שנאמר (שם, טו): "**וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו**".

ומהו אותו "**אות**", רמז הוא לשבת קודש, שעליה נאמר (שמות לא, יז): "**ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם**". הקב"ה נתן לקין את קדושת השבת, שעל ידה יוכל להתחזק בכל מצב, ולא יישבר מכל הקשיים שיפקדו אותו. וזהו "**לבלתי הכות אותו כל מוצאו**" - שאף אם יפגעו בו צרות וייסורים, לא יוכלו להכותו ולשברו, כי בכוחה של שבת קודש יוכל תמיד להתחזק ולהיוושע. ובזה מדוקדק היטב המשך הכתוב (בראשית ד, טז): "**ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד**". כאן כבר לא נאמר "נע ונד", אלא "בארץ נוד" בלבד. כי הגזירה של "נע", שהיא הגלות ברוחניות, כבר הוסרה ממנו על ידי קדושת שבת קודש, ונשארה רק הגזירה של "נד" בגשמיות².

ב. ואגב, יש לבאר בזה גם דברי המדרש בענין אדם הראשון וקין, דחז"ל אמרו במדרש (בראשית רבה כב, ג), שלאחר שיצא קין מלפני הקב"ה, פגע בו אדם הראשון ושאלו: "מה נעשה בדיןך?" השיב לו קין: "עשיתי תשובה ונתפשרתי". מיד פתח אדם הראשון ואמר: "**מזמור שיר ליום השבת**".

ולכאורה יש להבין, מה ענין "מזמור שיר ליום השבת" לתשובתו של קין, אלא, ענינה של פשרה הוא שכל צד מוותר על חלק מן הדבר. וזהו שאמר קין "עשיתי תשובה ונתפשרתי", כי בתחילה נגזר עליו להיות "נע ונד", הן ברוחניות והן

וסיים החסיד את דבריו, עתה הבנתי מה שאמר לי הרבי בערב שבת "שבת, שבת, שבת". הרבי רמז לי שעלי להתחזק בכוחה של שבת קודש, להסיח דעתי מכל הצרות והדאגות, ולשמוח בשמחת השבת. ולכן גמרתי בדעתי שלא לחשוב במשך השבת על מצבו של בני, אלא לשמוח ולרקוד לכבוד שבת קודש בכל כוחי. ואכן, במשך כל השבת התחזק אותו חסיד בשמחה גדולה, והסיח דעתו מצרתו.

-

והנה, במוצאי שבת הגיעה אליו בשורה טובה מביתו, כי בנו יצא מכלל סכנה, וברוך ה' חל שיפור במצבו.

מיד נכנס החסיד אל רבו הקדוש ובישרו על הישועה הגדולה.

אמר לו הרה"ק מנעשכיו זי"ע: דע לך, כי בערב שבת, כאשר הגעת אלי להזכיר את בנך, כבר היתה הגזירה לאחר שנגזרה, ולא היה בידי לברכך. לכן אמרתי לך "שבת, שבת", כדי לרמוז לך שתתחזק בכחה של שבת קודש.

ואכן, כאשר הסחת דעתך מכל הצרות והדאגות ושמחת בשמחת השבת כראוי, **השבת עצמה נעשתה מליצת יושר בעבורך, ובזכותה זכית לישועה.**

הרי לנו עד כמה גדול ונשגב כוחה של שבת קודש, אשר אפילו כאשר נראה שכבר נגזרה הגזירה, בכוח ההתחזקות והשמחה בקדושת השבת אפשר להמתיק את הדינים ולזכות לישועות ורחמים.

וזהו "וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו" – שבכח אות השבת יוכל האדם להתחזק בכל מצב, ולא יישבר מכל אשר ימצא אותו. זכות השבת קודש תגן עלינו ועל כל ישראל, שנזכה תמיד להתחזק באמונה ובשמחה, וכעת מסעודה זו שמקיימים עוד לכבודה של שבת תעמוד לנו להיוושע בכל מילי דמיטב.

בגשמיות. אולם לאחר שעשה תשובה, נמתק חלק מן הגזירה, והקב"ה נתן לו את השבת קודש, שעל ידה יוכל להתחזק ברוחניות, וממילא הוסרה ממנו הגזירה של "נע", ונשארה רק הגזירה של "נד", וזהו הפשרה.

וכאשר שמע אדם הראשון את גודל כחה של שבת קודש, שביכולתה לחזק את האדם ולהושיעו אפילו במצב הקשה ביותר, מיד פתח ואמר "מזמור שיר ליום השבת", להודות ולהלל על המתנה הנפלאה של שבת קודש, שבכוחה להמתיק את הדינים ולהביא ישועה לאדם.

בספר הנודע הליכות שלמה, שיצא לאור על ידי נכדיו של הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, נקבצו בו הלכותיו, הנהגותיו ואורחות חייו, הספר נתחבב מאוד אצל שוחרי תורה והלכה וגם אצל גדולי ישראל^ג.

והנה מובא שם (פ"ח הי"ח) חידוש להלכה בעניין שאלת גשמים. כידוע, בקיץ אומרים בתפילת שמונה עשרה "ותן ברכה", ומזכירים "מוריד הטל", ואילו בחורף אומרים "ותן טל ומטר לברכה", ומזכירים "משיב הרוח ומוריד הגשם".

אלא שיש חילוק בין הזכרת גשמים לשאלת גשמים. הזכרת גשמים מתחילה כבר בתפילת מוסף של שמיני עצרת, ואילו שאלת גשמים בארץ ישראל אינה מתחילה אלא בליל ז' במרחשון, כמבואר במשנה (תענית י.): "בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים, רבן גמליאל אומר בשבעה בו, חמשה עשר יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", והלכה כרבן גמליאל. והנה, מי שטעה ואמר "ותן טל ומטר לברכה" קודם ז' במרחשון (שחושב שנוהגים כמו בקיץ שמתחילים תיכף ומיד באמירת ותן ברכה), פסק רבי שלמה זלמן זצ"ל שאינו צריך לחזור ולהתפלל. וטעם הדבר, כי באמת כבר הגיע זמן הגשמים, ומה שאין מתחילים לשאול מיד לאחר החג אינו מפני שאין זה זמן גשמים, אלא משום תקנת עולי הרגלים, כדי שיוכלו לשוב לבתיהם ולהגיע עד נהר פרת בלא שיפריעו להם הגשמים.

בעניין זה מציין לדברי הרי"ן בתחילת מסכת תענית, המבאר שאף לאחר חורבן בית המקדש היו ישראל מתאספים ובאים לירושלים מן המקומות שסביבה, ומפני אותם עולים נשארה התקנה שלא לשאול גשמים עד ז' במרחשון.

אך בזמננו אין העלייה לרגל נוהגת כבעת שבית המקדש היה קיים, ואין שאלת הגשמים גורמת אותו צער לעולי הדרכים. ולכן, אף שלמעשה אין משנים מן התקנה, ואין מתחילים לשאול אלא

ג. וסיפר פעם חתנו הגאון רבי יהודה טרגר זצ"ל ר"י אנטווערפן, שכאשר יצא לאור אחד מכרכי הספר הליכות שלמה בחודש אדר, שלח את הכרך החדש ביום תענית אסתר אל כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א. למחרת, ביום הפורים, כאשר עבר ראש הישיבה לפני הרבי, אמר לו האדמו"ר שליט"א, שכבר הספיק לעבור על הספר כולו במשך ליל פורים! ולא זו בלבד, אלא שכבר היו בפיו כמה הערות והוספות על הדברים שנכתבו בו.

בז' במרחשון, מכל מקום מי שכבר שאל גשמים קודם לכן אינו צריך לחזור, שהרי מצד עצם הזמן כבר ראוי הוא לגשמים.

◆ אמירת ותן טל ומטר בתחילת חודש ניסן ◆

והנה, בהערות שבספר מובא קושיא ששאלו את רבי שלמה זלמן זצ"ל עוד בהיותו ילד קטן. דהנה טעם שמאחרים את שאלת הגשמים בחמשה עשר יום לאחר חג הסוכות הוא כדי שלא יצטערו עולי הרגלים בדרכם חזרה לבתיהם. ואם כן, מדוע לא תיקנו גם קודם חג הפסח להפסיק לשאול גשמים חמשה עשר יום לפני החג, כדי שיוכלו עולי הרגלים לעלות לירושלים בנחת, בלא שיפריעו להם הגשמים בדרך? ומיד השיב הגרש"ז בחריפות, דאין הנידונים דומים זה לזה כלל!

בחג הסוכות, כאשר באו עולי הרגלים לירושלים, היה זה עדיין בתקופת הקיץ, ובאו כשהם לבושים בבגדי קיץ. וכאשר הם שבים לבתיהם לאחר החג, אם יתחילו לרדת גשמים בדרכם, הרי הם עלולים להירטב ולהצטער מאוד, שהרי אינם לבושים בבגדי חורף.

מה שאין כן קודם חג הפסח, הרי זה בעיצומו של סוף החורף, וכאשר יוצאים מבתיהם לעלות לרגל, הם לבושים בבגדי חורף כראוי. וממילא, אף אם ירדו גשמים בדרך, אין הדבר גורם להם אותו צער, ואין צורך להפסיק משום כך את שאלת הגשמים⁷.

ד. ומענין לענין, מובא שם בהערה מה שאמר פעם רבי שלמה זלמן זצ"ל לבנו הרה"ג ר' אברהם דוב זצ"ל, אשר בשנות צעירותו של האדם, כאשר כוחות הגוף והנפש עומדים לו במלוא עוזם, יכול הוא להגיע להתעוררות גדולה בעבודת ה' על ידי התבוננות ומחשבה, ולעורר בקרבו רגשי קודש, אהבת ה' ודביקות בו יתברך. אולם לעת זקנותו, כאשר כוחות הגוף והנפש הולכים ונחלשים, קשה לו יותר להגיע לאותה התעוררות על ידי התבוננות בלבד, ולכן, החכם עיניו בראשו, בעודו צעיר לימים, להרגיל את עצמו בדבר מסוים אשר יהיה לו לעזר ולמשען להתעוררות הנפש. עליו לקבוע לעצמו ענין של קדושה אשר בכל פעם שיעסוק בו, יוכל בנקל להתעורר על ידו להתרוממות הנפש ולדביקות בהשי"ת.

ועל ידי שירגיל עצמו בכך במשך השנים, יתקיים בו "גם כי יזקין לא יסור ממנה", ואף לעת זקנותו, כאשר ייחלשו כוחותיו, יוכל עדיין להתעורר על ידי אותו עניין שהרגיל בו את נפשו משנות צעירותו. וסיים הגרש"ז בדברים נפלאים: "ואנכי לקחתי למטרה זו את ספר התהלים, להתעורר תמיד על ידו להתרוממות הנפש ולדביקות בהשי"ת".

והרי זו הוראה נפלאה לכל אדם, שלא ימתין עד שיזקין, אלא ירגיל עצמו מבעוד מועד בדרכי התעוררות ודביקות בהשי"ת, כדי שיישארו עמו למשען כל ימי חייו.

◆ ברישא לא מחסדא ◆

ומענין לענין, בהיותנו עוסקים במשפחת הגרש"ז אויערבאך נביא מעשה נפלא המלמד על גודל הזהירות שלא להחסיר מסדרי הישיבה, ובפרט בתחילת הזמן, שאירע עם חתנו מו"ר הגאון רבי יהודה אריה טרגר זצ"ל, ראש ישיבת עץ חיים בוילרייק ליד אנטווערפן.

המעשה היה בשנת תשל"ז, כאשר נסתלק הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע בעיצומו של יום הכיפורים. והרה"ג רבי שלום צבי ענגלענדער שליט"א מלונדון שלמד אז בישיבת ווילרייק נסע יומיים קודם יום הכיפורים לאמעריקא, ומשום כך לא זכה להשתתף בהלוויית הרה"ק רבי איציקל זי"ע, שהתקיימה במוצאי יום הכיפורים.

כאשר חזר לישיבה לקראת תחילת זמן החורף, ביקש מרבו הראש הישיבה רבי יהודה טרגר רשות לנסוע להשתתף בהקמת המצבה על ציונו הקדוש של הרבי, במלאות שלוש יום להסתלקותו.

ראש הישיבה הבין היטב ללבו, ובפרט את צערו על שלא זכה להשתתף בהלוויה, ולא רצה להשיב לו בשלילה מיד (וכן היו בחורים נוספים מחסידי פשעווארסק שביקשו רשות לנסוע), אלא אמר לו שיחשוב בדבר וישיב לו את תשובתו למחרת.

אך למחרת השיב לו שאין הוא מסכים לנסיעה, והסביר כי אם יאפשר לבחורים לצאת מן הישיבה בתחילת הזמן, עלול הדבר לגרום לרפיון בסדרי הלימוד, אשר ישפיע חלילה על כל משך הזמן.

הבחורים קיבל את הוראת ראש הישיבה ונשארו בישיבה.

-

חלפו עשרים ושנים שנה. בשנת תשנ"ט, לאחר הסתלקותו של חתנו הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע, פגש הרב טרגר זצ"ל בעת ההלוויה באנטווערפן את הרה"ג רבי שלום צבי שליט"א הנ"ל, ואמר לו כי עתה ברצונו לגלות לו דבר שנמנע מלספרו במשך כל אותן שנים.

וכך סיפר לו: כאשר באת אלי אז לבקש רשות לנסוע להקמת המצבה, באמת הייתי מסופק מאוד כיצד לנהוג. מצד אחד, הבנתי היטב את רצונך לנסוע, לאחר שלא זכית להשתתף בהלוויה. ומאידך גיסא, חששתי מפני הרפיון שעלול להיגרם בסדרי הישיבה בתחילת הזמן. ולא היית היחיד שביקש לנסוע, אלא עוד בחורים רבים ביקשו והתחננו לקבל רשות.

ולכן החלטתי להיכנס אל הרבי החדש, מהר"י מפשעווארסק זי"ע, ולשאול את דעת קדשו. והשיב לי הרבי בנעימותו ובענוותנותו: אני בא מעיירה קטנה בגאליציע (יאשליסק), שבה לא היתה ישיבה, וממילא אינני מבין גדול בהלכות ישיבה ובסדריה.

אולם גמרא מפורשת אני יודע! הנה בגמרא בתחילת מסכת נדרים (ב:) דנים בענין "חסורי מחסרא", ומבואר שאין דרך התנא לחסר דברים כבר בתחילת המשנה - "ברישא לא מחסרא", אלא אם יש צורך להעמיד את המשנה בחסרון לשון, מסתבר יותר שהחסרון הוא בהמשך הדברים ולא בראשיתם.

ואם כן, אמר הרבי, אף שאינני בקי בהלכות ישיבה, דבר אחד למדתי מן הגמרא: "ברישא לא מחסרא!" - בתחילת הדברים אין מחסירים! וממילא, בתחילת הזמן אין ראוי להחסיר מסדרי הישיבה, ולכן דעתי היא שאין לאפשר לבחורים לצאת להקמת המצבה.

וסיים הרב טרגר ואמר לתלמידו:

דע לך, כי באותה שעה היתה התמרמרות בקרב הבחורים על שלא נתתי רשות לנסוע, ואף על פי כן לא גיליתי לאיש שההוראה באה מאת הרבי החדש, וטעמי היה, שלא רציתי לתלות האשמה והאחריות על הרבי, סבור אני שזהו תפקידו של ראש הישיבה לשאת על עצמו את מלוא האחריות על הנעשה בישיבה ולא לגלגל אותה על אחרים. אולם כעת, אחר עשרים ושתים שנה, יכול אני כבר לגלות את הסוד.

-

והנה, מן הראוי לציין בדרך צחות, כי הבחורים החשובים הנמצאים עמנו כעת בסעודת מלוה מלכה, אף שכבר נכנסנו לראש חודש מרחשון, מכל מקום זמן החורף עדיין לא התחיל, וממילא אין כאן חשש של "חסורי מחסרא ברישא", ושפיר יכולים הם להשתתף עמנו בסעודת מלוה מלכה...

הרה"ק רבי מאיר מבארדיטשוב זי"ע

בעל כתר תורה – כ"ט תשרי תקס"ו

◆ שגב גדולתו ◆

בגודל מעלתו של רבי מאיר אמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע בשם חו"ז הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע, אשר הפליג מאוד בשבחו ואמר, כי אילו היה רבי מאיר מאריך ימים, היה גדול אף מאביו הקדוש, בעל קדושת לוי זי"ע. והרי זו הפלגה עצומה ונוראה בגדלותו של רבי מאיר, ובפרט כשנזכור מי היה אביו הקדוש, אשר האיר את העולם כולו בקדושתו ובתורתו, ונודע לדורות כסניגורן של ישראל.

◆ עדות הבן על אביו – "כמה אלפים תלמידים" ◆

והנה, כבר הזכרנו במוצ"ש העבר את דבריו הנפלאים של הרה"ק רבי מאיר בהקדמת ספרו כתר תורה, וכעת נביא הדברים בשלימותן.

וזה לשון הרה"ק רבי מאיר בהקדמת ספרו כתר תורה:

"אמר הצעיר, כל ימי גדלתי אצל כבוד אאמו"ר הגאון תפארת ישראל בוצינא קדישא מורנו לוי יצחק נ"י, וזאת ידוע לכל העולם, שכמה אלפים תלמידים אשר העמיד כבוד אאמו"ר שיחיה, אשר לימד איתם חידושי גפ"ת ופוסקים, וג"כ נתלהבו לבם לעבודתו ית"ש, בשמעם תורתו הק' בהדרכה ישרה לעבודתו,

ולגודל גדולת אאמו"ר צדקתו קדושתו ותורתו אפ"י שפל ערך כמוני 'אפר כירה' נהנה מחכמתו לפי גודל עניות דעתי, גלל כן לא לקחתי הסכמה מחכמי גאוני וצדיקי זמנינו, כי בטחתי כיוון שהכל הוא לקוח מאור חכמתו של כבוד אאמו"ר, וודאי כולם יסכימו, ובקשתי מאדון כל ברוך הוא וברוך שמו, אבי שבשמים יהיו נא לרצון אמרי פי לפניך לנחת לשמוח אותך במנחה קטנה – מנחת עני זו בדעת, כי חנוניך ה' אלוקינו המה חנונים, ומרוחמיך המה מרוחמים.

דברי אפר כירה מאיר באאמו"ר מוהר"ר לוי יצחק נרו יאיר".

והדברים מבהילים, ראשית, עצם עדותו של הבן, אשר גדל כל ימיו אצל אביו הקדוש וראה מקרוב את דרכיו, ש"כמה אלפים תלמידים" העמיד בעל קדושת לוי. ולא מדובר רק בחסידים שהסתופפו בצלו ושמעו ממנו דברי התעוררות, אלא בתלמידים שלימדם חידושי גמרא, פירוש תוספות ופוסקים.

ושנית, מה נפלאה לשונו: "וג"כ נתלהב לבם לעבודתו ית"ש, בשמעם תורתו הק' בהדרכה ישרה לעבודתו". הרי שלימוד התורה אצל בעל קדושת לוי היה באופן כזה, שמתוך העיון בגמרא ובתוספות נתלהבו הלבבות לעבודת הבורא יתברך שמו.

ועוד יש להתבונן בענוותנותו המופלגת של בנו הקדוש, אשר מכנה את עצמו "אפר כירה", ואומר שאפילו הוא, לפי גודל עניות דעתו, זכה ליהנות מאור חכמת אביו. ומשום כך לא ראה צורך לבקש הסכמות לספרו מחכמי וצדיקי דורו, שהרי כל דבריו לקוחים מאור חכמת אביו הגדול, ובטוח הוא שהכל יסכימו לכך.

*

והנה השבוע שמעתי, על קבוצה של חסידים ואנשי מעשה מחוץ לארץ שביקרו אשתקד אצל הגאון הגדול רבי דוב לנדא שליט"א, והגאון שליט"א הביא ופתח לפנייהם את הספר **כתר תורה** של הרה"ק רבי מאיר מבארדיטשוב, פתח את ההקדמה, והחל לקרוא לפנייהם את הדברים מילה במילה.

הוא קרא בפניהם את עדותו של רבי מאיר על אביו הגדול, שהעמיד כמה אלפים תלמידים, שלימדם חידושי גמרא, פירוש תוספות ופוסקים, ומתוך כך נתלהבו לבותיהם לעבודת השי"ת. וכשסיים לקרוא, אמר בהתפעלות גדולה:

"אחר שמיעת דיבורים כאלו יש להתבונן כמה דקות, ואחר כך עוד כמה דקות".

והוסיף בהתרגשות: **"ככה כותב הבן, ולא איש אחר, זה דבר נורא. אלפים תלמידים!"** ולא הסתפק הגאון שליט"א בקריאת הדברים, אלא אף ביקש שיעשו העתקות מדברי ההקדמה וימסרו אותן לאורחים, כדי שיוכלו לקחת עמם את הדברים ולעיין בהם בעצמם.

הרה"ק בעל צמח צדיק זי"ע מויזניצא כ"ט תשרי תרמ"ה

◆ רוח הקודש הופיע בבית מדרשו ◆

שמעתי מהגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל מעשה נפלא, דהנה הזכרנו במוצ"ש העבר את הגאון רבי שלמה מסקאלא, בעל שו"ת בית שלמה, שהיה דבוק ומקושר בלב ונפש אל רבו הרה"ק רבי חיים מקאסוב, בעל תורת חיים זי"ע, ונסע להסתופף בצלו. והנה, לאחר הסתלקות בעל תורת חיים, כאשר נתכהן בנו הרה"ק הצמח צדיק זי"ע בעיר וויזניצא, והיה אז אברך צעיר כבן כ"ה שנים בלבד, טרם נסע אליו ה'בית שלמה', אף שהיה מקושר כל כך אל אביו הקדוש.

-

והנה הגאון הבית שלמה היה מגדולי המשיבים בדורו, ושאלות רבות בהלכה היו מגיעות לפניו. ובתקופה ההוא אירע שנשאל שאלה בהלכה, ולאחר שעייין בדבר פסק את הדין והשיב לשואל. אולם לאחר שכבר יצא הפסק מתחת ידו, נתעורר בלבו חשש שמא לא כיוון להלכה, ונדמה היה לו כי טעה בפסקו.

הדבר גרם לו עגמת נפש גדולה, שכן לא היתה בידו האפשרות להשיג את השואל ולחזור בו מפסקו. ישב אפוא בצער ובדאגה, עד שמתוך כך נרדם.

והנה בחלומו נגלה אליו רבו הקדוש, בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע, ואמר לו שלא טעה כלל בפסק ההלכה, אלא פסק כדת וכדין. ואף ציין לפניו את המראה מקום שבו יוכל לעיין ולראות שהדין עמו. אולם הוסיף רבו ואמר לו, כי עגמת הנפש שנגרמה לו באה עליו משום שאינו נוסע אל בנו, הצמח צדיק זי"ע.

ויהי כאשר הקיץ בעל בית שלמה משנתו, מיהר לעיין במראה המקום שציין לו רבו בחלום, ואכן מצא שהדין עמו וכי פסק כהלכה. אמר אפוא בלבו: אם כך הדבר, הרי שעלי לנסוע אל ה"צמח צדיק", כפי שהורה לי רבי הקדוש.

אלא שלא רצה לגלות לאיש את דבר החלום, ואף לא ראה צורך להסביר מדוע החליט לפתע לנסוע לוויזניץ. לפיכך שאל אם ישנם חסידים הנוסעים עתה אל הרבי, וכשנודע לו שאכן ישנם נוסעים, הצטרף אליהם לנסיעה.

והחסידים שמחו מאוד על כך שהגאון בעל בית שלמה, שהיה מגדולי תלמידיו ומקורביו של בעל תורת חיים, מצטרף אף הוא לנסוע אל בנו הצמח צדיק. והיתה בעיניהם חשיבות גדולה בדבר, אולם איש מהם לא ידע את הסיבה האמיתית שהביאה אותו לנסיעה זו, שכן את דבר החלום שמר בסוד ולא סיפרו לאיש.

-

והנה לאחר הסתלקות בעל תורת חיים, התגוררה הרבנית הצדקנית ע"ה בעליית ביתו של בנה, הרה"ק בעל צמח צדיק, והיא היתה רבנית חשובה ומפורסמת¹. ומנהגה היה שבכל שבת קודש לאחר מוסף, היתה עורכת קידוש בדירתה, ומזמינה אליו חסידים וותיקים שהיו ממקורביו בעלה הקדוש, כדי לכבדם ולשמחם. והנה, כאשר הגיע אז בעל בית שלמה בפעם הראשונה להסתופף בצל הצמח צדיק, נודע הדבר לרבנית, ומיד ביקשה שיזמינוהו לעלות לקידוש, כראוי לאחד מגדולי תלמידיו של בעלה הקדוש.

ואכן, עלה בעל בית שלמה אל בית הרבנית, השתתף בקידוש וטעם מן הכיבוד שהוגש לפניו. לאחר הקידוש נפרדו הנוכחים מן הרבנית בברכת "גוט שבת", ובעת שבא בעל בית שלמה להיפרד ממנה, פנתה אליו הרבנית ואמרה לו, בתמיהה:

"ביז מיינ מאן איז נישט געקומען צו אייך אין חלום, האט אייך נישט געפאסט צו קומען?!"
(- עד שבעלי לא בא אליכם בחלום, לא היה נאה לכם לבוא לכאן!?) ויהי כשמוע בעל בית שלמה את הדברים, נדהם ונחרד מאוד. הלא את דבר החלום לא סיפר לאיש בעולם! וכיצד ידעה הרבנית שבעלה הקדוש נגלה אליו בחלום והורה לו לנסוע אל בנו הצמח צדיק?
מתוך התפעלות גדולה ירד מבית הרבנית ונכנס לבית המדרש, אל סעודת השבת של ה"צמח צדיק", והנה, מיד כאשר נכנס וראהו ה"צמח צדיק", פנה אליו ואמר בדרך צחות: **"נו, נשים דברניות הן, וואס זיי ווייסן רעדן זיי..."** (-נשים מה ש הן יודעות מדברות...)

ה. ועד כמה הגיעה מעלתה, יש ללמוד מעדות נפלאה המסופרת בספר **מגדיל ישועות**, שבו נרשמו פרטי המאורעות הקשורים בהרה"ק מרוז'ין זי"ע, על ידי הרה"ח רבי יוסף ראט ז"ל, שהיה ממקורביו ועמד לצדו בתקופת בריחתו מרוסלאנד ורשם הכל.

וכידוע, כאשר נמלט הרה"ק מרוז'ין מרוסיה והגיע לגאליציע, בדרכו להשתקע בסאדיגורא, היה הדבר בחודש אדר, ובני משפחתו נותרו אז תחת מסך הברזל.

והנה, כאשר התקרב חג הפסח, שוחחו עמו על צורכי החג ועל המאכלים שיש להכין עבורו. בתוך הדברים הביע הרה"ק מרוז'ין את רצונו, שלחג הפסח יקבל דווקא ממאכלי בית מחותנו הרה"ק בעל תורת חיים מקאסוב, שהיו נעשים ע"י הרבנית הצדקנית. והפליג הרה"ק מרוז'ין בשבחה ואמר בזה"ל, **"אזא צדקת איז נישטא אויף די גאנצע וועלט!"**

ובעל בית שלמה נדהם בשנית. הרי זה עתה ירד מבית הרבנית, לאחר שהתפלא כיצד נודע לה דבר החלום שלא גילה לאיש, והנה גם בנה הקדוש יודע ברוח קדשו מה שאירע עמו בבית אמו, ואף רומז לו על הדברים שאמרה לו! וכך נוכח לראות בעיניו את גודל קדושתו של ה"צמח צדיק", אשר אף שהיה עדיין אברך צעיר לימים, כבר האיר באור קדושתו, והיה ראוי למלא את מקום אביו הגדול.

◆ חיי"ם שתהא בנו 'אהבת תורה' ◆

לכבוד תחילת זמן החורף, מן הראוי לספר מעשה נפלא בגודל אהבת התורה שאירע בשמחת נישואי הרה"ק רבי משה לייב מסטריזוב זי"ע, בנו של הרה"ק רבי שלמה ממונקאטש זי"ע בעל שם שלמה.

הגה"צ רבי דוד מאיר ווייס זצ"ל מספר את אשר שמע מאביו, הגה"צ רבי אברהם צבי ווייס זצ"ל רב שכונת נוה אחיעזר ב"ב ששמעו מאביו הגה"צ רבי מנחם ווייס זצ"ל דיין דק"ק מונקאטש, ששמע מפ"ק של הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע.

המעשה היה בנישואי הרה"ק מסטריזוב זי"ע, עם בת הרה"ק מגארליץ זי"ע, שהתקיימה בעיר צאנז אצל אביו הגדול, הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע.

והנה, ביום החתונה, כאשר כבר הגיע הזמן לצאת לחופה, היו כל בני המשפחה והמחותנים מוכנים ומזומנים, ועמדו והמתינו לצאת לחופה. אולם סב הכלה הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע עדיין לא הופיע.

המתינו זמן רב, והדקות חלפו, ואף השעות עברו, ועדיין לא נראה הרה"ק מצאנז זי"ע. וכך המתינו קרוב לשעתיים, ולא ידעו מה לעשות, שכן מי יעז להיכנס לחדרו של הרבי ולהפריע לו, עד שפנה בנו הרה"ק משינאווא זי"ע אל המחותן הרה"ק רבי שלמה ממונקאטש זי"ע ואמר לו: "אני איני יכול להיכנס אל אבי הקדוש ולהפריע לו, אולם אתם, בתור מחותן ובעל השמחה, יכולים להיכנס אליו ולראות מדוע אינו יוצא לחופה".

בלית ברירה ניגש בעל שם שלמה אל חדרו של בעל דברי חיים, פתח את הדלת ונכנס פנימה. והנה, לעיניו נגלה מחזה נפלא: הדברי חיים יושב אצל השולחן, נר דולק לפניו, וגמרא פתוחה על השולחן, והוא שקוע כל כולו בלימוד סוגיא עם דברי בעל המאור ומלחמות, בעיון ובהתלהבות עצומה, עד שלא הרגיש כלל בכניסתו של המחנות.

עמד בעל שם שלמה והמתין, שמא יבחין בו הרבי מעצמו, אולם בעל דברי חיים היה שקוע כל כך בלימודו, עד שלא הרגיש כלל כי אדם עומד לידו.

וכשראה השם שלמה שאין לדבר סוף, ואין כל אפשרות לעורר את תשומת לבו של הרבי, נטל את השטריימל שלו והניחו באופן שהסתיר את אור הנר, עד שנעשה חושך על הגמרא, ולא יכול היה הרה"ק מצאנז זי"ע להמשיך בלימודו.

או אז נשא הרה"ק מצאנז את עיניו, וכאשר הבחין במחותנו העומד לפניו, שאל בתמיהה: "וואס טוט איר דא?!". ... השיב לו השם שלמה: "הלא היום שמחת נישואי בני עם נכדתכם, וכבר ממתנים זה כשעתיים לצאת לחופה, והכל עומדים ומצפים לרבי!" נענה הרה"ק מצאנז זי"ע ואמר בהתלהבות:

"איך האב אזוי ליב צו לערנען" – אני אוהב כל כך ללמוד, והמשיך ואמר, שבמשך כל היום אין מניחים לו ללמוד במנוחה, שכן בכל עת באים אליו אנשים בענינים שונים, זה בשאלה וזה בבקשה, וכל אחד זקוק לו. ואילו עתה, כאשר כולם טרודים ועסוקים בשמחת החתונה, מצא סוף סוף שעה של מנוחה, שבה אין איש מפריע לו, ויכול הוא לשבת וללמוד כאוות נפשו.

"און וואס קען דען זיין בעסער ווי לערנען דעם בעל המאור מיט די מלחמות?!". (כלומר, וכי יש דבר טוב יותר מלשבת וללמוד את דברי בעל המאור ומלחמות ה') ולא זו בלבד, אלא שפנה אל מחותנו בעל שם שלמה ואמר לו:

"מחותן, זעצט אייך אוועק, און לאמיר אינאיינעם לערנען דעם בעל המאור מיט די מלחמות!"

ואכן, התיישב השם שלמה ליד השולחן, והשנים החלו ללמוד יחד בעיון ובעומק הסוגיא, כשכל ענייני החתונה וההמולה שמסביב נשכחו מהם לגמרי.

וכך ישבו ולמדו עד אמצע הלילה, ורק לאחר שסיימו את לימודם, פנה בעל דברי חיים אל מחותנו ואמר: "נו, יעצט קען מען שוין גיין צו דער חופה!"

והוסיף הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע, כי זקנו הרה"ק השם שלמה זי"ע, שהיה עד ראייה לכל המעשה, סיפר שעניי הדברי חיים נצצו בעת אמר שאוהב את התורה, והיה נראה כמו בעל תאוה הגדול בתורה.

וממנו דרך חיים ותוכחת מוסר לבחורי הישיבות, העומדים עתה בתחילת זמן החורף. אשר זוכים עתה להיכנס לזמן חדש, כאשר כל צורכיהם מוכנים להם, שיכולים לשבת בבית המדרש במשך שעות ארוכות ולעסוק בתורה הקדושה מתוך מנוחת הנפש, ומתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

הגה"ק רבי שבתי שעפטיל ווייס זצ"ל הרב משימאני – ג' מרחשון תש"ד

במעלת סעודת מלוה מלכה

כאשר מסובים יחד בסעודתא דדוד מלכא משיחא, אעתיק מספרו 'מנחת שבת', שנדפס לאחרונה, שמבאר את הפסוקים (ישעיה נח, יג-יד): "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי, וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. אז תתענג על ה'".

ובהקדם לכך מביא מה שכתבו הקדמונים, כי יש באדם עצם אחת הנקראת עצם הלז, שאינה ניוזנת אלא מסעודת מלוה מלכה, וממנה עתיד האדם לקום בתחיית המתים. נמצא, שסעודת מלוה מלכה ממשיכה לאדם חיים, הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

ובזה מפרש את דברי הכתוב בדרך מחודשת:

"אם תשיב משבת רגלך" – היינו שלא ימהר האדם לצאת מן השבת ולרוץ מיד לעסקיו ולענייניו במוצאי שבת, אלא יעכב את רגליו וישהה עוד לכבוד שבת המלכה.

"וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, וכבדתו מעשות דרכיך" – שגם לאחר צאת השבת יוסיף לענגה ולכבדה, ויאחר את עסקיו ומלאכתו כדי לערוך סעודת מלוה מלכה כראוי, וללוות את השבת בכבוד ובשמחה.

וזהו חידוש נפלא בדבריו, שמפרש את כל הכתובים הללו לא רק על כבוד השבת עצמה, אלא אף על כבוד השבת בצאתה, בסעודת מלוה מלכה.

ועל כך מסיים הכתוב: **"אז תתענג על היי"** – שעל ידי קיום סעודת מלוה מלכה כראוי, יזכה האדם לחיים טובים וארוכים, לחיי העולם הזה ולחיי העולם הבא, וכאמור שעצם הלז ניזונת מסעודה זו, וממנה תהיה תחיית המתים לעתיד לבוא.

ובדבריו מביא שם עוד, בענין שמצינו בגמרא סוטה (י:) דדוד המלך היה לו כח להעלות את אבשלום בנו מגיהנום וכו' ובוודאי שגם מה שחיבר ספר תהלים הוא להציל את ישראל מן הגיהנום, ולפי זה נראה דגם סעודת דוד משיחא בכוחה להציל מדינה של גיהנום, דכיון שהיא ממשיכה חיים בזה ובבא, כן גם יש בכוחה להציל מן הגיהנום בזכותו של דוד המלך ע"ה. אכ"ר.

בענין בעלי תפילה וניגוני התפילה

עוד מביא בספרו **'מנחת שבת'** (בסופו) דברים נפלאים בענין בעלי תפילה וניגוני התפילה, עד כמה גדול כוחו של ניגון היוצא מן הלב לעורר את לבבות ישראל לעבודת הבורא. ומספר מזכרונות ימי ילדותו, שהיה רגיל להתפלל בבית הכנסת "רפאל לענטשי" בפרעשבורג, ושם היה להם ניגון מיוחד על "הללו" בעת החזרת ספר התורה לארון הקודש. ניגון זה היה חודר לחדרי בטן ומעורר את לב כל השומעים. ומבאר, כי בעל תפילה צריך לשני דברים: ראשית, שיתפלל מקירות לבו, בכוונה ובהתעוררות אמיתית; ושנית, שיהיה לו קול נעים וערב. וכאשר שני הדברים מתחברים יחד, הרי תפילתו עושה רושם בלב השומעים ומעוררת אותם לכוון כראוי בתפילתם.

-

ומביא מה שסיפר לו חותנו הצדיק, **רבי אברהם האפפמאן זצ"ל**, על חזן מפורסם שהיה סגי נהור, ונקרא בפי כל "דער בלינדע חזן". רבים מבעלי התפילה המפורסמים בדור שלאחריו היו תלמידיו וקיבלו ממנו את נוסח התפילה.

דרכו של אותו חזן היתה להתפלל יחד עם משורר אחד, ושניהם היו נודדים מעיר לעיר כדי לעורר את לבבות ישראל בשיר ובזמר.

פעם אחת, בהיותם בעיר מגוריו של המשורר, אמר המשורר לאשתו בערב שבת קודש שתמהר לקרוא לאנשי החברה קדישא. נחרדה אשתו ושאלה מה אירע לו, והשיב לה כי החזן סיפר לו שכיבדוהו מן השמים להתפלל בשבת בקהילה שבעולם העליון. אלא שהחזן אמר שאין דרכו להתפלל לבדו, כי אם יחד עם המשורר, ועל כן נקרא אף הוא להתלוות אליו. ואכן אמרו וידוי וקיבלו עליהם עול מלכות שמים, ויצאה נשמתו.

ומסיים בעל מנחת שבת¹, שבוודאי זכה אותו חזן למעלה גדולה זו מחמת שהיה רגיל לשפוך שיחו ולהתחנן לפני הקב"ה שיקבל תפילותיו. ואף בזקנותו היה קולו נעים וערב, והיה מעורר את השומעים לכוונת התפילה.

והדברים הם חיזוק גדול לבעלי תפילה, לדעת עד כמה גדולה האחריות והזכות לעורר את הציבור בתפילה, ובפרט בניגונים המסורים מדור לדור, החודרים ללב האדם ונשארים חקוקים בנפשו גם לאחר שנים רבות.

גודל קדושת השבת אצל אביו ועדות על עצמו

עוד כתב בעל מנחת שבת² דברים נפלאים לזכר אביו הצדיק, רבי ישעיה יששכר ז"ל, אשר מהם נראה גם גדול כוחו בקדושת השבת, וזה לשונו:

"כתבתי כל זה לזכרון אבי מורי מו"ה ישעיה יששכר ז"ל, שהיה צדיק גמור, ואשמח מאוד אם אזכה להיות במחיצתו אחר אריכות ימי ושנותי". וממשיך שהיה אביו משמר שבת כהלכתו, ותמיד היה מצפה לקבל פני שבת מלכתא בשמחה ובצהלה.

ומספר:

"ודכירנא כד הוינא טליא, כשבאתי אליו בחנות, אמר לי שבעוד כמה ימים יבוא ידידו הטוב, ואנכי לא ידעתי על איזה קרוב מדבר, ושאלתיו מי הוא הידיד שיבוא, והשיב: **השבת בא**".

ומוסיף, שמי שלא ראה את הצהלה והחדוה שהיתה לאביו בליל שבת, בשעה שזכה לקבל את פני שבת מלכתא, לא היה יכול להאמין עד כמה מסוגל אדם לשמוח בשמחה עצומה כזו. ומאידך גיסא, כשם שהיה מצפה לשבת בכליון עיניים, כך היה קשה עליו להיפרד ממנה, כפרידת אצבע מידו³, "וזכה שהשבת התכבד בו, כאשר ראיתי יחד עם אחי הגאון רבי יצחק אבי"ד ווערבו" (זצ"ל הי"ד)

ומספר הרב משימאני שם, כי לאחר פטירת אביהם, כשישבו עליו שבעה, נכנסו שניהם בליל שבת, לאחר הסעודה, אל החדר שבו יצאה נשמת אביהם הקדוש. והנה, מיד עם כניסתם

ו. ומציין שם על תשוקתו של אביו לשב"ק, שעד כדי כך, שהיה כועס על שותי טומין בשבת, לפי שהיו מצפים שיעבור השבת כדי שיוכלו לשתות טומין. והרי אצלו היתה כל שעה משעות השבת יקרה וחביבה כל כך, ולא היה יכול להבין כיצד מסוגל אדם לצפות ליציאת השבת! וכן כותב על עצמו, שאביו לא התיר לבניו לעשן במוצ"ש, בעת היו בעירו, כי חשש שמא כבר ימתינו שוגיע מוצ"ש שיוכלו לעשן.

לחדר, הרגישו שניהם קדושת שבת ותענוג נפלא, אף שהיו שרויים אז בתוך שבעת ימי האבלות, רחמנא ליצלן.

והדבר היה לפלא בעיניהם, שהרי בתוך ימי השבעה אין מברכים על הבשמים במוצאי שבת, (כפי שמובא בשם הפרי מגדים), ואף על פי כן זכו להרגיש באותו חדר קדושת שבת ועונג שבת באופן בלתי רגיל.

וכמעט באותו רגע שאל האחד את אחיו על ההרגשה הנפלאה הזאת, והתברר ששניהם הרגישו אותה התעוררות עצומה.

ומדגיש הרב משימאני, כי אף שתהילה לאִל שנינו כבר זכו להרגיש תענוג ועונג שבת, [ויש להעיר דבר נפלא: כאן גילה בעל עצמו ועל אחיו, שאף קודם לכן כבר זכו להרגיש בנפשם את נועם קדושת השבת ועונג שבת. אלא שבאותו ליל שבת, בחדר שבו נסתלק אביהם, זכו להרגשה נעלית עוד יותר, שלא היתה להם כמותה מעולם. והדברים מעידים הן על מדרגתם שלהם, והן על גודל קדושת השבת שהיתה חקוקה באביהם הצדיק] וכעת בסעודת מלוה מלכה, כשאנו נפרדים משבת מלכתא, יש להתעורר שלא תהיה הפרידה מן השבת מתוך רצון להיפטר ממנה, חלילה, אלא מתוך געגועים וכיסופים לקדושתה, ולהמשיך מאורה על כל ימות השבוע.

ולסיום, נזכיר את דברי הרה"ק בעל בני יששכר (מאמרי חודש מרחשון, מאמר א', אות ב'), המבאר כי חודש מרחשון עתיד לזכות לחנוכת בית המקדש השלישי במהרה בימינו. ויהי רצון שנזכה עוד בחודש מרחשון זה לראות בבנין בית המקדש השלישי, ויתקיים בנו "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", ונזכה כולנו לגאולה השלימה ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

והדור ההוא, כי מעשה קטן בדור הזה שקול ככמה מצוות בדורות הראשונים, כי בדורות האלו הקליפה מתגברת מאוד מאוד עד אין קץ, משא"כ בדורות הראשונים, ואילו הייתי אני באותן הדורות היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה וכמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים עכל"ק.

ולפי זה מבאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, דברור אשר בדור המבול היה קליפה יותר גדולה מדורו של רבי חיים וויטאל כי כל הדור השחיתו דרכם חוץ מנח ולא היה באפשרי לעבוד את השי"ת כמו בדורו של אברהם, ומעשה קטן שבדור ההוא היה שקול כהרבה בדורו של אברהם.

ובזה מבאר מה שדרשו חז"ל על בדורותיו, שיש דורשין לשבח – שכ"ש בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש הדורשין לגנאי שאילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם, אמנם י"ל אשר אלו ואלו דא"ח, אכן עבודת נח לפי מצב הדור שלו היה שבח גדול כי המעשים נשקלים לפי הדור, משא"כ עבודה זו בדורו של אברהם לא היה נחשב כ"כ, אמנם גם זה נכון שאילו היה בדורו של אברהם שלא התגברה הקליפה כ"כ היה עבודתו יותר. ולכן אלו הדורשין לשבח דורשים מעשי נח לפי דורו ואלו הדורשין לגנאי דורשין עבודה זו כלפי דורו של אברהם שאכן לא היה נחשב. (עי' בתו"מ לחת"ס שכתב ג"כ בחי' זו)

בענין עיקום הכתוב של להוציא דבר מגונה

מן הבהמה אשר איננה טהורה (י, ח).

בגמרא פסחים (ג.) איתא, 'אמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה' – ולא אמר טמאה.

א. הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל מבאר בספריו, אשר כל דבר המבואר במסכתא שייכת לאותו מסכתא, וענין לשון נקיה שייכת למסכת פסחים כי כל המצוות של יו"ט פסח נעשים בפה, אכילת מצה ומרור ואכילת קרבן פסח וסיפור יציאת מצרים ושתיית ארבע כוסות, ובספה"ק איתא לרמז בכתוב 'מצות תאכל במקום קדוש' – דהיינו בפה קדוש, ולכן הובא ענין לשון נקיה במסכת זו.

ואפ"ל, דלכן מרומז הדבר בכתובים מפרשת נח, דא"י באהבת שלום (מאמרי פסח) לבאר ענין מה נשתנה הלילה הזה, דהנה מי שזוכה בכל השנה לעבוד השי"ת בלילות בתורה ותפילה ותשובה באמת

בענין 'למה דורשין לגנאי'

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. (ו, ט) רש"י: יס מרבותינו דורשין לשבח ויס דורשין לגנאי.

ולכאורה למה ידרשו לגנאי כשיש מקום לדרוש לשבח? וכן לפ"ז תיבת 'בדורותיו' נכתבה במיוחד בכדי לגנותו, ולכאו' הלא עיקם הכתוב (לקמן) כמה תיבות שלא להוציא דבר מגונה (כדאיתא בגמרא פסחים ג.) וכאן הוסיף תיבה שלימה לגנותו?

בספה"ק "אך פרי תבואה" (להרה"ק מליסקא זי"ע) מבאר, דהתורה רמזה לנו דאם אחד הוא צדיק רק לפי דורו ואילו בדור אחר לא היה נחשב כצדיק, הרי זה ג"כ נחשב לצדיק והעולם יכול לעמוד עליו.

וזה רמז לנו התורה 'אלה תולדות נח' – דהיינו בשביל תולדותיו כתבה התורה נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, דהיינו שילמדו מזה דורות הבאים שהגם שבדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם מ"מ היה צדיק ונתקיים העולם על ידו, וכן הדבר אצל כל אחד.

*

היוצא מזה שזהו החשיבות, והוא ללמד בא על צדיק אפילו הוא רק לפי דורו, בכוחו להגין על העולם, ודבר זה הוא חיזוק גדול לדורנו אנו, אשר כל איש מישראל ההולך בדרכי התורה, אע"פ שמעשיו אינם כדורות הראשונים, אך לגבי הדור הירוד שאנו נמצאים בו, הוא נחשב לצדיק וזכותו גדול שיכול העולם להתקיים על ידו.

ובספה"ק "דברי יואל" מבאר בהקדם דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ב) אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו וכו' וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכויותיהן מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם, ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות אלא לפי גודלם, יש זכות שהיא כנגד כמה עונות ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העונות, ע"כ.

היוצא מדברי הרמב"ם שהשי"ת שוקל את מעשי האדם לפי מצבו וענינו, וכידוע דברי מהר"ח וויטאל זצ"ל שכתב: שאלתי למורי (האריז"ל) איך היה אומר לי שנפשי הוא מעולה כ"כ, והרי קטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאיני מגיע לעקבו?, וע"ז השיב לו הארי"ה הק': דע כי גדולת הנפש אינו תלוי רק כפי הזמן

ההבדל בשכר בין קיום מצוה בפנימיות או חיצונית

ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וגו'. (ט, כג) רש"י: אין כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, לימד על שם שנתאמן במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של לילית, ויפת זכה לקבורה וכו'.

צריך ביאור, מה שייך התאמצות במצוה יותר שנשתבח בו שם, הלא שניהם לקחו ביחד את הבגד? וכן על ענין מתן שכרם, הלא השי"ת משלם מידה כנגד מידה, א"כ מהו השייכות בין שימת הבגד לטלית וקבורה?

בספה"ק **"שם משמאל"** (בשלח, תרע"ח בד"ה נטית) מביא בשם אביו הגה"ק **"אבני נזר" זצ"ל**, ש'נתאמן במצוה' הכוונה **שעשה המצוה בפנימיות הלב**, משא"כ יפת עשה רק מן השפה ולחוץ. ולפי זה גם יובן המידה כנגד מידה במתן שכרם, שיפת שכיבד לאביו בלי רעותא דליבא אלא בחיצוניותו לבד שהיה מסייע דאין בו ממש, על כן שכרו נמי כבוד והצלה מבזיון ב'חיצוניותו' דהיינו קבורה לגופו שהוא רק כבוד חיצוני, כי אין הנשמה בתוכו. משא"כ שם שעשה המצוה בפנימיות לבו, זכה לטלית של מצוה שמקיף את הנשמה, כי בעצם אין הגוף זקוק לכיסוי זה רק הנשמה מתכסית בה.

בזה מבאר ה"שם משמאל" עוד, בענין מיתת המצריים, ומבואר ברש"י עה"כ (בשלח טו, יב) "נטית ימינך תבלעמו ארץ - שזכו ל'קבורה' בשכר שאמרו ה' הצדיק. ומהו המידה כנגד מידה בשכר זה? אך הענין כדלעיל, שפרעה והמצריים אמרו בסוף המכות ה' הצדיק" והצדיקו עליהם את הדין שכל המכות שבאו עליהם הם בדין אמת, אבל דבריהם היו רק בחיצוניות, כפי שאמר לו משה רבינו אח"כ (וארא ט, ל) "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים", לכן היה שכרו ג"כ שגופם ניצל מבזיון וזכו לכבוד - רק בגוף בחיצוניות כי כן היה אמירתם ה' הצדיק ג"כ רק בחיצוניות.

*

הגה"ק מקאזיגלוב זצ"ל הי"ד בספה"ק **"ארץ צבי"** (לך לך בד"ה לך לך) מבאר בזה מה שאמר הרה"ק **החידושי הרי"ם זצ"ל** על **מלחמת גוג ומגוג שהוא שלא יוכלו לומר שמע ישראל**, עכדה"ק.

ומבאר הכוונה, דהלא מגוג בא מיפת (דכתיב (להלן י, ב) בני יפת גמר ומגוג), וכפי דברי ה"אבני נזר" הרי יפת הוא שעשה דבריו בחיצוניות בלי פנימיות הלב, כיון שהוא קליפה שאינה מניחה לייחד חיצוניות המצוה עם הפנימיות - ע"כ אינו מניח לומר שמע ישראל בפנימיות הלב, עכדה"ק.

דקדק **המהרש"א** דזה הפסוק אשר איננה טהורה כתיב בפסוק ח' בעת שכתוב ויבא נח וגו' והלא קודם זה בפסוק ב' בעת שהשי"ת מדבר לנח אמר לו 'ומכל הבהמה אשר לא טהורה הוא תיקח' כו' הרי גם כן יש עיקום שמונה אותיות כמו שם דהעיקום הוא 'אשר איננה' שמונה אותיות, כמו כן כאן הוא העיקום אשר לא היא, דהוה ליה למימר טמאה ואם כן אמאי לא הביא הגמרא מפסוק הקודם?!

א] בספר וצוה הכהן (להרה"ק אהרן שמואל הכהן אוסטראה מתלמידי הרה"ק מקאריץ) מביא, **'החסיד איש אלקי מו"ה פנחס זללה"ה מקאריץ'** אמר תירוץ נכון ופשוט על זה, על פי מה שפירש רש"י על מה שאמר השם יתברך לאברהם בנסיון העקידה 'קח נא את בנך כו' את יצחק' ולא אמר לו להדיא 'קח את יצחק' - כדי ליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור וכן גבי לך לך כו' אל הארץ אשר אראך, ואם כן מתורץ שפיר דפסוק הקודם נאמר גבי הציווי שהשי"ת אמר לו שיקח מבהמה טהורה שבעה שבעה ומבהמה אשר לא טהורה היא שנים שנים, ואם כן מהא ליכא לאוכוחי שעיקם הכתוב בכדי שלא להזכיר דבר מגונה, אלא אפשר לומר שהקב"ה האריך בדיבור כדי ליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור - אבל זה הפסוק דאשר איננה כו' כתיב גבי ביאת נח אל התיבה והוא לשון הכתוב ואינו דיבור השי"ת לנח, בזה שפיר מוכיח הש"ס שהעיקום הוא כדי שלא להוציא דבר מגונה והוא נכון מאוד ודפח"ח.

ב] מרן החתם סופר זי"ע (חידושים על הש"ס פסחים ג.) מיישב, דבוודאי כשדיבר השי"ת עם נח לא היה שייך לומר 'טמאה' כי איננו טמא לבן נח דהרי מותר לו לאכלו, רק שייך לכתוב 'לא טהורה היא' **להקרה** - דהרי זהו הטעם שציוהו שיקח מהטהורים ז' שיקריב מהם כידוע, אך בפסוק ח' שהוא רק סיפור הדברים שכתבם נותן התורה יתברך לנו בשעת קבלת התורה, איך היה המעשה, שבאו להתניבה שנים שנים ואז כבר היו אלו הבהמות בגדר 'טמאים' שהרי נאסרו באכילה, א"כ הוה מצי למכתב לן בקצרה מהטמאות שנים שנים, אלא על כרחך משום לישנא מעליא נקט. והוא נפלא.

אזי זוכה להרגיש הארה יותר גדולה אור מופלא בליל א' דפסח וטועם מוחות הבהירים, וזה 'מה נשתנה הלילה הזה' - השינוי בלילה זה בא 'מכל הלילות', ע"י שמעביר כל הלילות כראוי וכו'. הרי שבכדי להרגיש הארה בליל פסח יש להתכוון כראוי זמן רב מקודם, לכן מרומז ענין הפה נקי בפרשת נח שהוא בתחילת החורף לרמז להאדם שכבר מעתה יתכוון בהכנה ראויה לקראת חג הפסח ואז ירגיש את קדושת הלילה.

לקבל הגליון או ליטול חלק בהוצאות לזכות את הרכים ניתן לפנות:
bhagan111@gmail.com
להארות והערות ניתן לפנות: 0548449360 או לפקס: 074.701.2640
לשמיעת השיעורים במספר מיוחד של 'קול הלשון': 03/6171185